

การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
Creating a Learning Ecosystem in Social Studies to Foster Cooperative
Learning through Learner-Centered Instruction

อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์¹ และ พระครูสุนทรวิรัตน์²

Isarapong Kraisin¹ and Phrakrusumadchanthasiri²

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: ¹Kraisin1986@gmail.com

วันที่รับบทความ: 31 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 เมษายน 2568

Received: 31 March 2025; Revised: 15 April 2025; Accepted: 22 April 2025

บทคัดย่อ

การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในระดับห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นนิเวศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) โครงสร้างห้องเรียนที่เอื้อต่อการทำงานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (2) การออกแบบกิจกรรมที่ทำนายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน และ (3) การสนับสนุนจากครูในบทบาทผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง

การจัดพื้นที่เรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การใช้เทคนิคการสอนแบบ Jigsaw หรือ Think-Pair-Share รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างพื้นที่เรียนรู้นอกเวลาเรียน ทั้งนี้ การสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมไม่เพียงแต่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังพัฒนาทักษะความเป็นพลเมือง ทักษะชีวิต และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางอีกด้วย

คำสำคัญ: การสร้างนิเวศการเรียนรู้; วิชาสังคมศึกษา; ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Abstract

Creating a Learning Ecosystem in Social Studies to Foster Cooperative Learning through Learner-Centered Instruction by focusing on learner-centered instruction, fostering interaction between students and teachers, and cultivating both classroom and out-of-classroom learning environments. This ecosystem plays a vital role in developing social skills, analytical thinking, and the ability to work effectively with others. 1. An effective learning ecosystem should comprise three essential components: 2. A classroom structure that facilitates group collaboration and knowledge exchange, 3. The design of challenging activities that allow

students to participate in setting shared learning goals, and Teacher support in the role of facilitator, rather than solely as a direct provider of knowledge.

Key strategies include flexible learning spaces, the application of instructional techniques such as Jigsaw and Think-Pair-Share, as well as the use of technology to extend learning opportunities beyond the classroom. A well-designed learning ecosystem not only supports academic achievement, but also fosters civic competencies, life skills, and desirable learner attributes aligned with the goals of the national core curriculum.

Keywords: Creating a Learning Ecosystem; Social Studies; Foster Cooperative Learning through Learner-Centered Instruction

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งความรู้ที่เน้นการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์และยั่งยืน ซึ่ง “การเรียนรู้แบบร่วมมือ” (Cooperative Learning) นับเป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ เรียนรู้จากกันและกัน และพัฒนาทักษะทางสังคมควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ (สุภัทร ชัยสิทธิ์, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังพลเมืองที่มีคุณภาพ การจัดการกิจกรรมเรียนรู้ที่สร้างนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่มีลักษณะเอื้อต่อความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (ฉัตรชัย ธารพล, 2568)

อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัจจุบัน พบว่าสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนสังคมศึกษายังคงจำกัดอยู่ในรูปแบบที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีบทบาทเพียงรับสารโดยตรง (ณชนก หล่อสมบูรณ์, 2566) ขาดการออกแบบกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม ปัญหานี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านพลเมือง ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของวิชาสังคมศึกษา นอกจากนี้ การเรียนรู้อย่างขาดการเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและปัญหาจริงในสังคม ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสร้างความหมายเชิงลึกจากสิ่งที่เรียนรู้ได้ (น้ำฝน แหวนเงิน, 2567)

ด้วยเหตุนี้ การสร้าง “นิเวศการเรียนรู้” ในวิชาสังคมศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยนิเวศการเรียนรู้หมายถึงโครงสร้างและเงื่อนไขทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยา ที่เอื้อต่อการพัฒนาทางปัญญาและทักษะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน (วรพจน์ อ่อนหวาน, 2565) การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางการออกแบบนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับสมรรถนะด้านพลเมืองของนักเรียนให้สอดคล้องกับบริบทโลกปัจจุบัน

การสร้างนิเวศการเรียนรู้

ความหมายของการสร้างนิเวศการเรียนรู้ มีนักวิชาการให้ความหมายในการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ฉัตรชัย ธารพล (2568) อธิบายว่า การสร้างนิเวศการเรียนรู้ คือ การออกแบบสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งการจัดการพื้นที่ แหล่งเรียนรู้ และวัฒนธรรมในห้องเรียน โดยต้องเอื้อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

กรกมล จิ่งสำราญ และคณะ (2568) ระบุว่า นิเวศการเรียนรู้หมายถึง การสร้างบริบทการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เกิดการบูรณาการทรัพยากร ความร่วมมือ และเครือข่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กว้างขึ้น ครอบคลุมทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้น การสร้างนิเวศการเรียนรู้ควรครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการเชิงกายภาพ (เช่น โต๊ะ เก้าอี้ แสง เสียง) การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเสริมพลังทางจิตใจของผู้เรียน โดยครูควรเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อรองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

สุภาภรณ์ เพาะบุญ (2567) เน้นว่า นิเวศการเรียนรู้ที่ดีไม่ใช่เพียงแค่สภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ต้องรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งควรออกแบบให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความหมาย

ประกิต ไชยธาดาและคณะ (2567) ให้ความหมายว่า นิเวศการเรียนรู้คือ ระบบองค์รวมของกิจกรรมการบริหารจัดการ ทรัพยากร และความร่วมมือที่เชื่อมโยงกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในบริบทของชุมชน ท้องถิ่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปได้ว่าการสร้างนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ความปลอดภัยทางความคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความหลากหลายของวิธีการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ประเภทของการสร้างนิเวศการเรียนรู้

1. นิเวศการเรียนรู้ทางกายภาพ (Physical Learning Ecosystem) โดยฉัตรชัย ธารพล (2568) ระบุว่าเป็นการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนหรือพื้นที่เรียนรู้ เช่น การจัดแสง สี เสียง และเครื่องมือทางการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมสมาธิและการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

2. นิเวศการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Ecosystem) โดยมีวรรณภา ทองแดง และประยงค์ จันทร์แดง (2568) ระบุว่า เป็นระบบที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู และเครือข่ายในชุมชน เช่น การเรียนรู้แบบกลุ่ม การใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน

3. นิเวศการเรียนรู้ทางจิตวิทยา (Psychological Learning Ecosystem) โดยมีกรกมล จิ่งสำราญ และสิริกานต์ แก้วคงทอง, รัชชิตา แก้วและอเนก สุวรรณบัณฑิต. (2568) กล่าวว่าเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นความปลอดภัยทางใจ สนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ไม่กลัวความผิดพลาด และส่งเสริมความมั่นใจในตนเอง

4. นิเวศการเรียนรู้แบบดิจิทัล (Digital Learning Ecosystem) โดยมีสุภาภรณ์ เพาะบุญ (2567) ระบุว่าเป็นระบบที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้แบบไร้พรมแดน

5. นิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Ecosystem)

ประกิต ไชยธาดา และคณะ (2567) เสนอว่าเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าการสร้างนิเวศการเรียนรู้ มีลักษณะและองค์ประกอบที่หลากหลาย โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ทางกายภาพ ทางสังคม ทางจิตวิทยา แบบดิจิทัล และแบบตลอดชีวิต ซึ่งแต่ละประเภทมีเป้าหมายร่วมกันคือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพรอบด้าน ผู้สอนควรเลือกออกแบบประเภทของนิเวศให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีความหมาย

องค์ประกอบสำคัญของการสร้างนิเวศการเรียนรู้

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centric Design) เน้นการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญ เช่น การเรียนรู้ตามความถนัด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการสะท้อนตนเอง
 2. วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการแสวงหาความรู้ การยอมรับความหลากหลายทางความคิด และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 3. การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล (EdTech & Digital Platforms) ใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น ระบบ LMS, แพลตฟอร์มสื่อสาร, เครื่องมือ AI และการเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์
 4. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (Collaborative Networks) การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดแค่ภายในห้องเรียน แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน มหาวิทยาลัย ภาคธุรกิจ และผู้เชี่ยวชาญ
 5. พื้นที่เรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองบริบท (Flexible Learning Spaces) พื้นที่เรียนรู้ควรออกแบบให้ส่งเสริมกิจกรรมหลากหลายทั้งการเรียนรู้เดี่ยว กลุ่ม หรือแบบโต้ตอบในรูปแบบต่าง ๆ
- สรุปได้ว่าการสร้างนิเวศการเรียนรู้ไม่ใช่แค่การจัดสื่อหรือเทคโนโลยี แต่ต้องออกแบบระบบเชิงองค์รวมที่ตอบสนองผู้เรียน ทั้งในด้านจิตวิทยา สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยต้องมีการมีส่วนร่วมของภาคีที่หลากหลายเพื่อพัฒนา "ระบบนิเวศ" ให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ยุคใหม่อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน ภายใต้หลักการที่ส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วม รับผิดชอบร่วมกัน และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย (facilitator) มากกว่าการเป็นผู้สอนโดยตรง การเรียนรู้ลักษณะนี้มุ่งพัฒนาทักษะทางวิชาการ ควบคู่ไปกับทักษะชีวิต เช่น การสื่อสาร การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือคือ

1. เป้าหมายร่วมกัน คือ สมาชิกในกลุ่มมีเป้าหมายเดียวกันในการทำกิจกรรมหรือบรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้
2. ความรับผิดชอบรายบุคคล คือ ทุกคนมีบทบาทในการช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จและต้องรับผิดชอบต่อผลงานของตน
3. การพึ่งพาอาศัยกันอย่างสร้างสรรค์ คือ สมาชิกในกลุ่มมีการแบ่งปันทรัพยากรและสนับสนุนกันในการเรียนรู้
4. การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก คือ ฝึกฝนการสื่อสาร การฟัง การให้ข้อเสนอแนะและการเจรจา
5. การสะท้อนและประเมินร่วมกัน – กลุ่มควรมีการประเมินผลและสะท้อนกระบวนการทำงานร่วมกัน

สรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาทั้งทักษะทางวิชาการและทักษะชีวิตของผู้เรียน โดยการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง และสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในกลุ่ม และยังนำไปใช้ประยุกต์ได้ทั้งในโรงเรียน ชุมชน และองค์กร การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบร่วมมือในบริบทสังคมศึกษา

การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วม โดยมีการช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะชีวิตและเข้าใจบริบทของสังคมอย่างลึกซึ้ง

แนวทางการสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. การจัดการเรียนรู้ผ่านโครงการ (Project-Based Learning) เช่น โครงการศึกษาชุมชนหรือประเด็นปัญหาสังคม ผู้เรียนจะได้ร่วมกันค้นคว้า วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไข
2. กิจกรรมจำลองสถานการณ์ (Simulation) เช่น การจำลองประชุมรัฐสภา หรือการเจรจาสันติภาพ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทในสังคมและพัฒนาทักษะการสื่อสาร
3. การเรียนรู้แบบเน้นปัญหา (Problem-Based Learning) – การนำปัญหาในท้องถิ่นหรือระดับโลกมาเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไข
4. การเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยการศึกษาจากสถานที่จริง หรือเชิญบุคคลในชุมชนมาแลกเปลี่ยนช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและลึกซึ้งมากขึ้น

ประโยชน์การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจในการเรียนพัฒนาทักษะพลเมืองและความเข้าใจบริบทสังคมอย่างรอบด้าน
2. ลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสการแสดงออกของผู้เรียนทุกระดับ

สรุปได้ว่าการสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษายุคใหม่ โดยผสมผสานการออกแบบกิจกรรม สภาพแวดล้อม และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตย การดำเนินการเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทั้งครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม

บทสรุป

การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดของนิเวศการเรียนรู้ครอบคลุมการจัดการสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ สังคม และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการร่วมมือกันของผู้เรียนในชั้นเรียน โดยเฉพาะในรายวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีลักษณะเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ชุมชน และคุณค่าของพลเมือง การออกแบบนิเวศที่เหมาะสมจึงช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจโลกแห่งความจริง และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการทำงานกลุ่มอย่างมีระบบ

ผลจากการศึกษาต่าง ๆ ที่อ้างอิงในบทความชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมแบบร่วมมือ เช่น การเรียนรู้แบบโครงการ การจำลองสถานการณ์ หรือการแก้ปัญหาในชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น พัฒนาทักษะทางสังคมและสติปัญญาได้อย่างรอบด้าน การมีบทบาทของครูในฐานะ “ผู้อำนวยความสะดวก” และการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือกลาง ยังมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ

ท้ายที่สุดการสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาไม่เพียงส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการบ่มเพาะคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเคารพความคิดเห็นผู้อื่น และความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น นักการศึกษาและครูควรให้ความสำคัญต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และมีการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงในโรงเรียนและขยายผลสู่ชุมชนในวงกว้าง

องค์ความรู้ใหม่การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ควรเป็นระบบที่ผสมองค์ประกอบทางกายภาพ ดิจิทัล และสังคม เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นองค์รวม โดยผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความหมาย ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เกื้อกูลประกอบด้วย

ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย

1. ครูผู้สอนมีบทบาทผู้ออกแบบกิจกรรมและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้
2. ผู้เรียนผู้ร่วมเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม
3. ทรัพยากรการเรียนรู้คือ สื่อดิจิทัล แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเอกสารประกอบ
4. สภาพแวดล้อมในห้องเรียนการจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม พื้นที่แสดงผลงาน และบรรยากาศที่เป็นมิตร

กระบวนการสร้างนิเวศการเรียนรู้

1. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือใช้เทคนิค เช่น Jigsaw, Think-Pair-Share, Problem-Based Learning

2. สอดแทรกทักษะคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการตัดสินใจร่วมกัน
3. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนเช่น Google Workspace, Padlet, Jamboard สำหรับการทำงานกลุ่ม
4. ใช้ LMS เพื่อสะสมผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
5. การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน
6. สร้างค่านิยมการรับฟังและให้ความเคารพในความคิดของผู้อื่น
7. ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อกัน

ผลลัพธ์การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. การเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ดีขึ้น

2. ทักษะทางสังคมผลที่เกิดขึ้นผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการประนีประนอม

3. พฤติกรรมการเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นเกิดความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ และสนใจการเรียนมากขึ้น

4. คุณลักษณะของพลเมืองผลที่เกิดขึ้นเข้าใจบทบาทหน้าที่ มีจิตสาธารณะ และเคารพความหลากหลาย

เงื่อนไขความสำเร็จ (Enablers)

1. ความพร้อมและทัศนคติของครู
2. การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
4. การพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน

ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การสร้างนิเวศการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เอกสารอ้างอิง

- กรกมล จิ่งสำราญ, สิริกานต์ แก้วคงทอง, รวิช ตาแก้ว และอเนก สุวรรณบัณฑิต. (2568). การจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 31(1), 91-115.
- ฉัตรชัย ธารพล. (2568). ระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อการประยุกต์ใช้ในการสอนสังคมศึกษา. วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี, 3(1), 34-45.
- น้ำฝน แหวนเงิน. (2567). รหัสมืด: การถอดรหัสผลกระทบของคอนเทนต์อันตรายต่อจริยธรรมเยาวชน. วารสารปัญญาลิขิต, 3(3), 42-50.
- ประกิต ไชยธาดา และคณะ. (2567). กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระบบนิเวศการเรียนรู้ในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเทศบาลนครศรีธรรมราช.. Journal of Roi Kaensarn Academic, 9(12), 1349-1371.

- วรรณภา ทองแดง และ ประยงค์ จันทร์แดง. (2568). การวิเคราะห์นวัตกรรมเพื่อให้บริการชุมชนและสังคม: กรณีศึกษาโครงการ 1 คณะ 1 ชุมชนนวัตกรรม มหาวิทยาลัยพะเยาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ถึง 2565. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 10(1), 1-18.
- สุภาภรณ์ เพาะบุญ. (2567). การวิจัยเชิงพุทธการประยุกต์ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา. วารสารระบบนิเวศการเรียนรู้และปัญญา, 2(3), 1-13.